

Boekennieuws

Jan F. Deckwitz

Titel : **Verweven met Twente: de joodse fabrikantenfamilie Spanjaard (1800 – 2000)**

Auteurs : Marianka Spanjaard & Paul Denekamp

ISBN : 978.90.5730.734.8

Uitgever : Walburg Pers, Zutphen

Prijs : € 24,95

Zowel in boeken, tijdschriften en in verhalen is over de Spanjaards in Borne is al veel geschreven. Soms ging het dan over de fabriek, soms over de producten of het economisch functioneren, soms over de mensen achter of in de fabriek. Heel wat is over de Spanjaards bekend maar wat in feite nog ontbrak was een samengevat totaalbeeld.

De familievereniging "Berith Salom" heeft in het kader van het 150-jarig jubileum Marianka Spanjaard & Paul Denekamp gevraagd om dat samenvattende verhaal te schrijven. Dit verhaal heeft geleid tot een boek van 255 bladzijden waarin achtergrond en geschiedenis, maar vooral ook de betrokken familieleden worden belicht. Een aantal van die familieleden zijn voor de Borneenaren niet, of in elk geval minder, bekend. Altijd is er weer die achtergrond, de "Godfather" van de familie Salomon Jacob die het fundament heeft gelegd voor latere generaties. Het is goed om dat nog eens na te lezen en de foto's van hen te bekijken.

Rond 1800 trok de 18-jarige Salomon Jacob weg uit Bodendorf bij Bonn. Als marskramer belandde hij in het Twentse dorp Borne, waar hij trouwde en in 1813 de achternaam 'Spanjaard' aannam. Een deel van zijn handelswaar betrok hij van thuiswevers, die hij later samenbracht in een fabriekje. Daarmee stond hij aan de wieg van een florissante fabrikanten- en handelsfirma in textiel. Salomons zonen en latere generaties Spanjaard bouwden de textielonderneming uit tot een grote, moderne textielfabriek. Omstreeks 1900 werkte 55% van de Bornese arbeiders bij de onderneming, die ook buiten Nederland succesvol werd met handelsmerken als Cinderella, Teddy luiers en Kenmore overhemden. De Spanjaards beleefden ook slechte tijden. De oorlog en de jodenvervolgung kostten 183 familieleden het leven, er kwam ruzie in de directie van de fabriek en de textielcrisis in de jaren '60 betekende uiteindelijk de teloorgang van het familiebedrijf.

In 1861, bij de gouden bruiloft van Salomon en Sara Spanjaard, stichtten hun kinderen familievereniging "Berith Salom" (Verbond van Salomon), die 150 jaar later nog steeds de wereldwijd uitgewaaierte nakomelingen van het echtpaar verbindt. "Verweven met Twente" vertelt hoe de Spanjaards uitgroeiden tot een belangrijke joodse familie in en buiten Nederland. Het boek beschrijft glorie tijden en diepe



dalen in de geschiedenis van de fabriek en het dorp, waarbij talrijke kleurrijke familieleden de revue passeren.

In vijf hoofdstukken, met een intermezzo na het 3^e hoofdstuk, hebben Marianka Spanjaard en Paul Denekamp de familiegeschiedenis vastgelegd. Elk hoofdstuk geeft een thematisch beeld over een bepaalde periode. Het 1^e hoofdstuk gaat over de beginperiode van Salomon Jacob, zijn komst naar Borne, de opbouw van zijn bedrijf en de tot standkoming van de familie. Het 2^e hoofdstuk handelt over de opkomst van het bedrijf, de "Spanjaardfabriek", de werknemers, de joodse gemeente in Borne. Het 3^e hoofdstuk handelt in hoofdzaak over de sociale strijd, de crises, directieconflicten: maar ook hier komt de mens vanuit werknemersperspectief als vanuit leidinggevend familielid aan de orde. Ook komt in dit hoofdstuk de joodse gemeenschap in Borne aan de orde. Het 4^e hoofdstuk handelt over de gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog: ook voor de familie Spanjaard een donkere bladzijde. In een resumé wordt aangegeven hoeveel familieleden deze tijdsspanne hebben overleefd. In het 5^e hoofdstuk komt de naoorlogse periode aan de orde. Familiebanden worden hersteld, enkelen zijn betrokken bij de opbouw van het bedrijf. Maar helaas, men kan de concurrentie met goedkoop producerende landen niet aan. Wat uiteindelijk blijft is de vastgelegde geschiedenis in het boek.